



โบราณวัตถุชิ้นเด่น  
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิรุวงศ์  
Selected Masterpieces  
of Maha Virajong National Museum



พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิรุวงศ์  
สำนักศิลปะากรณี ๑๒ นครราชสีมา

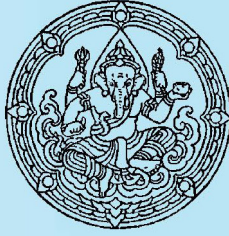


JCDecaux

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิรณรงค์ จังหวัดนครราชสีมา

MAHA VIRAVONG NATIONAL MUSEUM NAKHONRATCHASIMA





โบราณวัตถุชิ้นเด่น  
ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิรวงศ์  
Selected Masterpieces  
of Maha Viravong National Museum



พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิรวงศ์  
สำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา

โบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย  
Selected Masterpieces of Maha Viravong National Museum

พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช ๒๕๕๖ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ISBN.....

ที่ปรึกษา

นางโสมสุตา ลีชะวณิช	อธิบดีกรมศิลปากร
นายเอก สีหามาตย์	รองอธิบดีกรมศิลปากร
นายสมชาย มีชูพร	รองอธิบดีกรมศิลปากร
นายอนันต์ ชูโชติ	ผู้อำนวยการสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
นายสุพจน์ พรหมมาโนช	ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ ๑๒ นครราชสีมา
นายสมชาย ณ นครพนม	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ

**บรรณาธิการ** นางสาวเบญจพร สารพรม

**ผู้เรียบเรียง** นางสาวเบญจพร สารพรม

**คณะทำงาน** นางวรรณสุรีย์ แก่นวงศ์  
นายไพฑูล วัฒนกุล

**ผู้แปล** นางสาวเบญจพร สารพรม

**ผู้ตรวจแก้** Mrs.Ines Ehrlich

**ภาษาอังกฤษ**

**ภาพประกอบ** กลุ่มเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ สำนักบริหารกลางกรมศิลปากร  
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

**ศิลปกรรม** นายธนากร กำทรพย์

**พิมพ์ที่** บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด

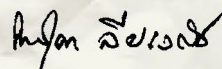
# คำนำ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นแหล่งรวบรวม สงวนรักษา อนุรักษ์ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และจัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ศิลปะ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ระบบและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิหารจันทวนนครราชสีมา เป็นพิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และโบราณคดีที่จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๗ ตามวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของกรมศิลปากร ในด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณชนทั้งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม

ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิหาร จัดแสดงโบราณวัตถุที่เกี่ยวกับอารยธรรมโบราณของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีโบราณวัตถุหลายชิ้นที่มีความโดดเด่นและมีคุณค่าทางด้าน

โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ศิลปะ ดังนั้น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิหาร จึงได้คัดเลือกโบราณวัตถุชิ้นเด่นจำนวน ๑๒ รายการ เพื่อจัดทำเป็นเอกสารประกอบการจัดแสดง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโบราณวัตถุให้แก่เด็กเยาวชน นักท่องเที่ยว และประชาชนผู้สนใจเข้าชมพิพิธภัณฑ์ กรมศิลปากรหวังว่าหนังสือโบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิหาร จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิหาร และเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการสืบไป



(นางโสมสุตา ลียะวงษ์)  
อธิบดีกรมศิลปากร



# สารบัญ

	หน้า
คำนำ	๓
ประวัติความเป็นมา	๗
โบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย	
๑. ภาชนะดินเผาทรงปากแตร	๑๑
๒. กลองมโหระทึก	๑๒
๓. ศิลาจารึกบ้านพันดุง	๑๔
๔. แผ่นศิลาจำหลักพระพุทธรูปปางสมาธิ	๑๖
๕. พระพุทธรูปยืน	๑๘
๖. พระคเณศ	๒๐
๗. พระโกษชัยคุรุไวฑูรยประภา	๒๒
๘. แผ่นหินสลักรูปเทวดานพเคราะห์	๒๔
๙. พระโกษชัยคุรุไวฑูรยประภา	๒๖
๑๐. พระพุทธรูปนาคปรก	๒๘
๑๑. พระพุทธรูปทรงเครื่องปางป่าเลไลยก์	๓๐
๑๒. ชุดพระราชอาสน์	๓๒
<b>About the Museum</b>	<b>34</b>
<b>Selected Masterpieces of Maha Viravong National Museum</b>	
1. Pottery	37
2. Bronze Drum	38
3. Ban Phan Doong Stone Inscription	40
4. Carved Stone Buddha Image in Meditation Posture	41
5. Standing Buddha Image	43

6. Ganesha	45
7. Phra Bhaisajyaguru Vaitoonprapha (Medicine Buddha)	47
8. Carved Stone Representing Nine Deities	49
9. Phra Bhaisajyaguru Vaitoonprapha (Medicine Buddha)	51
10. Buddha Sheltered by Naga Hood	53
11. Buddha Receiving Offerings from an Elephant and a Monkey (Parileyaka)	55
12. Set of Table and Chairs for Royalty	57
<b>ภาคผนวก</b>	<b>59</b>
<b>บรรณานุกรม</b>	<b>61</b>

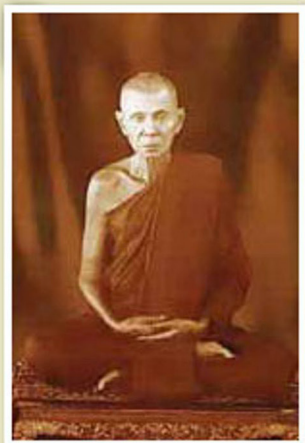


## พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา



### ที่ตั้ง

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังหอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๙ นครราชสีมา ในบริเวณพื้นที่ของวัดสุทธจินดา ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภายนอกคูเมืองด้านทิศตะวันตก ลักษณะเป็นอาคารชั้นเดียวทรงไทยประยุกต์



### ประวัติ

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ฮ่วน ติสโส) อดีตเจ้าอาวาสวัดสุทธจินดาได้มอบโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่รวบรวมไว้ให้กับกรมศิลปากร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๐ เพื่อศึกษาค้นคว้า จัดแสดง และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับมรดกศิลปวัฒนธรรม

ของชาติเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาถึงความเจริญรุ่งเรืองของชาติที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ดังพระดำริของท่านที่ว่า

**“พิพิธภัณฑสถานเป็นลายลักษณ์ หอสมุดเป็นอักษร  
กุลบุตรผู้ที่จะมีดวงตาแจ่มใสคือปัญญา ย่อมต้องอาศัย  
ลายลักษณ์และอักษร”**

ซึ่งต่อมากรมศิลปากรได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานขึ้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๗ และเปิดบริการให้ประชาชนเข้าชมอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๗ ต่อมากรมศิลปากรได้ประกาศตั้งเป็น “พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย” เพื่อถวายเกียรติแด่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ผู้เริ่มก่อตั้ง โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๗๘ ตอนที่ ๙๔ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๐๔

### **การจัดแสดง**

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย ได้จัดแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ที่ทรงคุณค่าทางด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ได้ประทานให้ไว้ศึกษา

นอกจากนั้นยังจัดแสดงโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีเช่น บ้านปราสาท อำเภอโนนสูง ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานในจังหวัดนครราชสีมา เช่น ที่เมืองเสมาอำเภอสูงเนิน และบ้านดอนขวาง อำเภอโนนไทย

และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งสิ่งของที่ประชาชนมอบให้ได้แก่ ภาชนะดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้สำริด กลองมโหระทึกสำริดสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ศิลปจารึกพระพุทธรูปสมัยต่างๆ ภาชนะดินเผาเคลือบสมัยลพบุรี เครื่องถ้วยจีน ตลอดจนศิลปะพื้นเมืองอีสานและศิลปวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชุดพระราชาสน์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลปัจจุบัน ประทับเมื่อ ครั้งเสด็จประพาส จังหวัดนครราชสีมา

## การเข้าชม

*เปิดบริการวันพุธ - วันอาทิตย์*

เวลา ๐๙.๐๐ น. - ๑๖.๐๐ น.

*ปิดวันจันทร์ - วันอังคาร และวันหยุดนักขัตฤกษ์*

*ค่าธรรมเนียมการเข้าชม*

ชาวไทย ๑๐ บาท

ชาวต่างประเทศ ๕๐ บาท

## การบริการทางการศึกษา

- การบรรยายนำชมทางวิชาการแก่นักเรียน

นักศึกษา พระภิกษุ สามเณร ประชาชน และแขกของทางราชการ

- การจัดนิทรรศการพิเศษเนื่องในโอกาสและเทศกาลต่างๆ
- จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์
- จำหน่ายหนังสือ

## การติดต่อ

### พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๔๔๒๔-๒๕๕๘ โทรสาร ๐-๔๔๒๓-๐๒๔๔

อีเมล mahaviravong\_mu@yahoo.com

เว็บไซต์ [http://www.finearts.go.th/mahaviravong\\_museum](http://www.finearts.go.th/mahaviravong_museum)

## การเดินทาง

จากกรุงเทพมหานครถึงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏ  
จังหวัดนครราชสีมา ระยะทาง ๒๕๖ กิโลเมตร โดยรถยนต์และรถไฟ

## แผนที่



# โบราณวัตถุชิ้นเด่นในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

## ๑. ภาชนะดินเผาทรงปากแตร



เลขทะเบียน ๐๙/๓/๒๕๔๗ ๐๙/๒๖/๒๕๓๑

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคสำริดอายุประมาณ ๓,๕๐๐-๒,๕๐๐ ปี มาแล้ว  
ดินเผา ขนาด ๑. สูง ๑๐.๕ เซนติเมตร ปากกว้าง ๑๑.๕ เซนติเมตร  
๒. สูง ๑๙.๕ เซนติเมตร ปากกว้าง ๑๖.๓ เซนติเมตร

พบจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท  
อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา

จากหลักฐานทางโบราณคดีพบว่า เมื่อราว ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว ได้มีกลุ่มชน  
โบราณเริ่มเข้ามาปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยและฝังศพอยู่บริเวณเนินดินบ้าน  
ปราสาท และมีความสามารถในการผลิตภาชนะดินเผาที่มีรูปแบบสวยงามและเป็น  
เอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาชนะทรงปากแตรมีลักษณะคล้าย  
คนโท คอแคบ ปากผายออก เคลือบผิวด้วยน้ำดินสีแดงและขัดมัน บางใบ มีการ  
ตกแต่งผิวด้วยลายเชือกทาบ หรือลายเขียนสีคล้ายแบบบ้านเชียง

ภาชนะดินเผาเป็นโบราณวัตถุที่พบมากในแหล่งโบราณคดีสมัยก่อน  
ประวัติศาสตร์ จากการขุดค้นได้พบหลักฐานว่า ภาชนะดินเผารู้จักทำกันมา  
ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคหินใหม่แล้ว เพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน  
ไม่ว่าจะใช้เป็นภาชนะสำหรับปรุงอาหาร ใส่อาหาร หรือเก็บถนอมอาหาร และ  
ภาชนะที่ทำขึ้นใช้ในพิธีกรรม โดยเฉพาะประเพณีการฝังศพ

## ๒. กลองมโหระทึก



เลขทะเบียน ๐๗๓๗/๒๕๕๐

สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ยุคสำริด

อายุประมาณ ๓,๕๐๐ - ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว

สำริด ขนาด สูง ๔๐ เซนติเมตร กว้าง ๗๒ เซนติเมตร

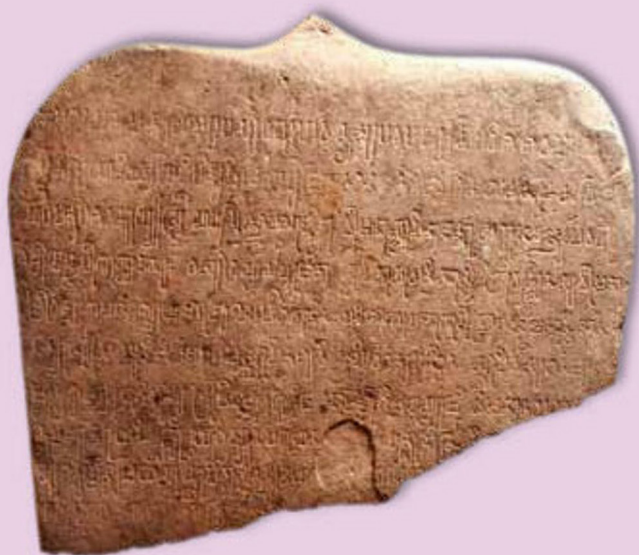
พบในที่นาของนายหลั่น พรหมเสนา บ้านเลขที่ ๒๗๐ ตำบลปึกธงชัยเหนือ อำเภอปึกธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ห่างจากหมู่บ้านไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือระยะประมาณ ๓๐๐ เมตร ในขณะที่จ้างรถแทรกเตอร์ปรับพื้นที่นา โดยพบลึกลงไปจากผิวดิน ๗๖ เซนติเมตร

กลองมโหระทึกหล่อด้วยสำริด ประกอบด้วยทองแดง ดีบุก ตะกั่ว โดยกรรมวิธีแทนที่โลหะด้วยขี้ผึ้ง (Lost Wax or Cire Perdue) ด้วยพิมพ์ ตั้งแต่ ๒ ชิ้นขึ้นไป

ลวดลายหน้ากลอง ตรงกลางหน้ากลองมีลายดาวหรือดวงอาทิตย์ ๑๒ แฉก ระหว่างแฉกมีลายหางนกยูงคั่นล้อมรอบด้วยวงกลม ๑ วง ถัดออกมาเป็นลายวงกลม ๑ วง แถวลายซี้หวี ลายบุคคลสวมเครื่องประดับศีรษะ ตกแต่งด้วยขนนก ลายนกกกระสาบินทวนเข็มนาฬิกา ลายบุคคลสวมเครื่องประดับศีรษะตกแต่งด้วยขนนกนั่งในเรือ ซึ่งอาจมีความหมายถึง เรือส่งวิญญาณ

กลองมโหระทึกถูกพบในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย พม่า เวียดนาม ลาว มาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ เป็นต้น สันนิษฐานว่า กลองมโหระทึกมีการผลิตครั้งแรกในวัฒนธรรมดองซอน ประเทศเวียดนาม ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น พิธีกรรมขอฝน พิธีกรรมในการฝังศพ หรือพิธีกรรมในการรักษาโรค เป็นต้น

### ๓. ศิลาจารึกบ้านพันดุง



เลขทะเบียน ๐๙/๓๒/๒๕๓๐

อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔

หินทราย ขนาด สูง ๖๒ เซนติเมตร กว้าง ๗๖ เซนติเมตร  
หนา ๑๒.๕ เซนติเมตร

พบที่ บ้านพันดุง ตำบลพันดุง อำเภอขามทะเลสอ  
จังหวัดนครราชสีมา

เป็นแผ่นหิน ด้านบนสลักเป็นรูปทรงโค้งแบบกليبบัว  
จารึกด้วยอักษรหลังปัลลวะ ภาษาสันสกฤต จำนวน ๑ ด้าน  
มี ๑๐ บรรทัด ข้อความจารึกสองบรรทัดแรกกล่าวถึง ความ  
นอบน้อมต่อพระศิวะ อันเป็นที่เคารพสักการะของผู้นับถือ  
ศาสนาพราหมณ์



สองบรรทัดต่อไปกล่าวถึงท่านผู้เป็นปราชญ์ คงหมายถึง พระศรีวัตสะ เพราะมีการระบุนามอย่างชัดเจนในสองบรรทัดต่อไปได้สร้างรูปพระหริหระ ประทับที่ภูเขาซึ่งมีกระแสน้ำไหลแรง คงหมายถึง ภูเขาที่มีน้ำตก ไว้ประจำ อาศรม พร้อมเทวรูปอื่นๆ

สองบรรทัดที่สาม พระศรีวัตสะได้ถวายเป็นวัตถุสิ่งของเครื่องอุปโภค บริโภคให้แก่อาศรม พร้อมทั้งมอบประชาชนจำนวนหนึ่ง ให้เป็นผู้ดูแลรับใช้ในอาศรมด้วย ในสองบรรทัดเดียวกันนี้ ได้กล่าวถึงเหล่าพระมุนีทั้งหลายได้ สร้างอาศรมไว้เพราะมีน้ำบริบูรณ์ ทั้งได้สร้างรูปพระสุคตไว้ในอาศรมตาม ความคิดของฤๅษี

สองบรรทัดที่สี่กล่าวถึงพราหมณ์ศรีชัชชรรมาตกะ และสวามีศรีศิวชระ ได้ฝึกฝนในการบำเพ็ญตบะและการเจริญโยคสมาธิ

สองบรรทัดสุดท้ายซึ่งมีความสำคัญมาก จาริกได้กล่าวถึงการสร้าง พระสุคตประติมาไว้ในเมือง ข้อความต่อไปในบรรทัดเดียวกันนี้ อักษรจาริก ชำรุดหายไป จึงไม่ทราบว่าใครเป็นผู้สร้างพระสุคตประติมา จะเป็นพระศรี วัตสะ พระมุนีพราหมณ์ศรีชัชชรรมาตกะหรือสวามีศรีศิวชระ และในเมืองนี้ ก็มีอาจทราบได้ว่าเป็นเมืองอะไร เพราะอักษรชำรุดดังกล่าว

บรรทัดสุดท้ายของจาริก ระบุวัน เดือน ปี ที่สร้างพระสุคตประติมาไว้ ในเมืองว่าเป็นวันเสาร์ เดือน ๑ ขึ้น ๘ ค่ำปีศักราช ๗๕๑ (พ.ศ. ๑๓๗๒)

## ๔. แผ่นศิลาจำหลักพระพุทธรูปปางสมาธิ



เลขทะเบียน ๐๙/๓๒๓/๒๕๔๗

ศิลปะทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๕  
หินทราย ขนาด สูง ๑๒๐ เซนติเมตร กว้าง ๖๔.๕ เซนติเมตร  
พบที่ เมืองเสมา ตำบลเสมา อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

แผ่นศิลาจำหลักพระพุทธรูปปางสมาธิ ด้านบนสลักเป็นรูปโค้งสอบขึ้นไปแบบกลีบบัว บริเวณกึ่งกลางของแผ่นศิลาสลักเป็นภาพพระพุทธรูปปางสมาธิประทับนั่งขัดสมาธิราบบนฐานบัวหงายอยู่ในซุ้มประตู พระพุทธรูปมีพระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระขนงต่อกันเป็นปีกกา พระเนตรปิดสนิท พระนาสิกแบน พระโอษฐ์หนา ขมวดพระเกศาเป็นเม็ดขนาดใหญ่ อุष्ณิษะหนุนขึ้นมา พระกรรณยาว พระศอเป็นปล้อง พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระเพลา ครองจีวรห่มเฉียงเปิดพระอังสาด้านขวา ชายสังฆาฎิยาวจรดพระอุระด้านซ้าย

ด้านบนของพระพุทธรูปมีสฎูปทรงหม้อน้ำหรือปูลณฆฎะตั้งอยู่บนฐานรูปบัวหงาย และมีอักษรจารึกที่กรอบซุ้มเฉพาะส่วนซ้ายวนขึ้นไปกรอบบน ความในจารึก คือ *เย ธมฺมา เหตุ ปฺปภาวา เหตุํ ติ สํ ตถาคโตะ เตสยจ โย นิโรโธ จ เอวํ วาที มหาสมโณ* แปลว่า ธรรมเหล่าใด เกิดแต่เหตุพระตถาคตกล่าวเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีวาตะอย่างนี้แต่จารึกนี้มีสภาพชำรุด อักษรข้อความเหลือไม่จบคาถา ซึ่งคาถาบทนี้เป็นคาถาแสดงพระอริยสัจ อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่พระอัสสชิ ปัญจวัคคีย์องค์หนึ่งแสดงแก่ พระสารีบุตรก่อนออกบวช ภายหลังได้นิยมนำคาถาบทนี้ ไปจารึกลงบนเหรียญพระพิมพ์ และสลักลงบนภาพสลักเนื่องในพุทธศาสนา

## ๕. พระพุทธรูปยืน



เลขทะเบียน ๐๗/๑๔/๒๕๓๖

ศิลปะทวารวดี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ - ๑๕  
หินทราย ขนาด สูง ๑๕๕ เซนติเมตร กว้าง ๔๒ เซนติเมตร  
พบที่ บ้านดอนขวาง ตำบลทัพรั้ง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

ประติมากรรมชิ้นนี้พบที่บ้านดอนขวาง หมู่ ๓ ตำบลทัพรั้ง อำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยกรมทหารช่างที่ ๑๑ ชุดปฏิบัติการที่ ๒ โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) ในขณะชุดลอกลำห้วยยางพบเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๒ และมอบให้แก่รักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิรุวงศ์

พระพุทธรูปยืน พระองค์ตั้งตรง พระหัตถ์และพระบาทหักหายไปทั้งสองข้าง พระเศียรและพระซงฆ์หักเป็นสองท่อนต่อไว้ พระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระขนงขนุนต่อกันเป็นปีกกา พระเนตรขนุนเหลื่อมมองต่ำ พระนาสิกได้รูป พระโอษฐ์สลักเป็นร่องลงไปและแสดงอาการยิ้มพระกรรณค่อนข้างยาว ขมวดพระเกศาเป็นเม็ดขนาดใหญ่ อุษณิษะขนุนขึ้นมา บริเวณพระกรสลักเป็นร่องสำหรับนำเต็ยส่วนพระหัตถ์ที่หักหายไปแล้วนั้น มาสวมเข้ากันอีกที่ทรงแสดงปางวิตรรกะ (ประทานธรรม) ครองจีวรห่มคลุมขอบจีวรด้านหน้าตกลงมาเป็นวงโค้งเหนือขอบสงฆ์ซึ่งตกลงมาตรงๆ ถึงข้อพระบาท ส่วนขอบจีวรด้านข้างผายออกทั้งสองด้านแสดงความได้สัดส่วนอย่างแท้จริงสำหรับพระพุทธรูปแบบทวารวดีมักสลักด้วยศิลา แต่ที่หล่อด้วยสำริดก็มีบ้างเช่นกัน ส่วนใหญ่จะมีขนาดเล็ก

ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ วัฒนธรรมทวารวดีเจริญแพร่หลายอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีศาสนาพุทธนิกายเถรวาทเป็นศาสนาหลักและได้แผ่ขยายเข้ามาสู่ภาคอีสาน และคงอยู่จนถึงราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ซึ่งวัฒนธรรมทวารวดีนั้นได้รับต้นแบบจากประเทศอินเดีย เช่น ศิลปะอมราวดี ศิลปะคุปตะ และได้ถูกผสมผสานเข้ากับศิลปะท้องถิ่น

## ๖. พระคณศ



เลขทะเบียน ๐๙/๓๑๔/๒๔๙๗

ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๕

หินทราย ขนาด สูง ๖๙ เซนติเมตร หน้าตักกว้าง ๓๑.๕ เซนติเมตร

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ประทานให้กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๐

พระคเณศประทับนั่งขัดสมาธิราบอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมด้านหลังทำเป็นซุ้มมีลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมหัวเสาเป็นรูปบัวหงายมีมกรคายนาคสามเศียรอยู่ด้านบน ถัดไปเป็นลายใบไม้สอขี้นไปเป็นยอดแหลม

พระคเณศองค์นี้มีเศียรเป็นช้าง มีงาช้างข้างเดียว พระวรกายอวบอ้วน มีสองกร สวมมงกุฎทรงกรวยหรือชฎามงกุฎ พระหัตถ์ขวาทรงถืองาที่หักไว้ ส่วนพระหัตถ์ซ้ายและงวงหักหายไปแต่ซ่อมแซมใหม่ บริเวณบนพระองค์มีชายผ้าพับยื่นออกมาด้านหน้า ประทับนั่งขัดสมาธิราบโดยฝ่าพระบาทด้านซ้ายและขวาซ้อนทับกัน

ตามตำนานเล่าว่า พระคเณศหรือพระพิฆเนศวร์เป็นพระโอรสของพระศิวะและพระอุมา บางตำนานก็ว่า เป็นโอรสของพระอุมาองค์เดียว มีลักษณะรูปร่างอวบอ้วน ผิวกายสีแดง มีเศียรเป็นช้าง มีงาเดียว มีสี่กร สิ่งของที่ถือมีหลายอย่าง อาทิ คทา จักร วัชระ บ่วงบาศก์ ขอช้าง สังข์ ขนม โมทกะพาหนะของพระองค์คือ หนู พระคเณศเป็นหนึ่งในเทพที่สำคัญที่สุดองค์หนึ่งในศาสนาฮินดู โดยเป็นเทพเจ้าแห่งความเฉลียวฉลาด การจัดอุปสรรค และศิลปวิทยาการ

ในปัจจุบันพระองค์เป็นที่นับถือของชาวฮินดูเป็นอย่างยิ่ง เมื่อจะประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือจัดงานฉลองเกี่ยวกับศาสนาทุกครั้งจะต้องสักการะพระคเณศก่อน เพื่อให้พิธีกรรมและงานดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปโดยปราศจากอุปสรรคใดๆ นอกจากนั้นพระองค์ยังได้รับความนิยมนับถืออย่างมากในประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาฮินดูอีกด้วย

จากลักษณะของพระคเณศองค์นี้ที่มีซุ้มสลักเป็นรูปมกรคายนาคเป็นลวดลายที่แสดงถึงอิทธิพลศิลปะเขมรแบบเกาะแกร์ (ราว พ.ศ.๑๔๖๔ – พ.ศ.๑๔๘๘)

## ๗. พระโกษชัยคุรุไวฑูรยประภา



เลขทะเบียน ๐๙/๓๑๗/๒๔๙๗

ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๘

หินทราย ขนาด สูง ๔๖ เซนติเมตร หน้าตักกว้าง ๒๖ เซนติเมตร  
สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ประธานให้กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๖



พระโขนงเป็นเส้นตรง พระเนตรเปิด พระนาสิกค่อนข้างโด่ง พระโอษฐ์แสดงอาการยิ้ม พระกรรณยาวสวมกุดหรือตุ้มหู และสวมศิราภรณ์ คล้ายมงกุฏ มุ่นมวยพระเกศาทรงกรวยแหลมรูปกลีบบัวซ้อนขึ้นไปเป็นชั้นๆ พระหัตถ์ทรงถือวัตถุคล้ายหม้อน้ำมนต์ยกขึ้นอยู่ระดับพระอุระ

พระโขนงหรือพระพุทธรูปเจ้าแพทย์ เป็นหนึ่งในพระพุทธรูปของศาสนาพุทธนิกายมหายาน เป็นพระพุทธรูปที่มีผู้นิยมนับถือมากที่สุดพระองค์หนึ่งในประเทศจีนนับแต่อดีตกาล มีประวัติความเป็นมาว่า เมื่อครั้งพระโขนงเสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ได้ตั้งปณิธานไว้ที่จะช่วยสัตว์โลกให้พ้นทุกข์ที่เกิดจากโรคทางกายและทางใจและให้สรรพสัตว์มีชีวิตยืนยาว

สำหรับประติมากรรมรูปพระโขนงมักพบอยู่ในโอโรคยศาลหรือโรงพยาบาลที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าจักรพรรดิที่ ๗ โดยเป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าผู้ป่วยเจ็บปวดส่วนใดของร่างกายเช่นปวดตาก็ให้ลูบบริเวณพระเนตรของพระโขนง ก็จะหายจากอาการเจ็บปวด

จากลักษณะของกรอบระบั้งหน้าของศิราภรณ์และฐานบัวแสดงถึงอิทธิพลของศิลปะเขมรแบบบายน (พ.ศ.๑๗๒๐ – พ.ศ.๑๗๗๓)

## ๘. แผ่นหินสลักรูปเทวดานพเคราะห์



เลขทะเบียน ๐๙/๒๙๖/๒๔๙๗

ศิลปะลพบุรี อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๗

หินทราย ขนาด กว้าง ๒๕ เซนติเมตร ยาว ๑๑๓ เซนติเมตร

หนา ๒๙ เซนติเมตร

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าประทานให้กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๐



แผ่นหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สลักภาพเทวดานพเคราะห์จำนวน๙องค์ อยู่ในซุ้ม แต่ละองค์ประทับอยู่บนสัตว์พาหนะยกเว้นพระราหู โดยบริเวณ ส่วนหัวของสัตว์พาหนะเทวดาองค์ที่ ๓ ๕ และ ๙ มีสภาพชำรุด

แผ่นหินสลักนี้มีลักษณะคล้ายกับทับหลังที่ใช้ประดับอยู่บนกรอบ ประตูของปราสาทแบบเขมร แต่แผ่นหินนี้มีขนาดเล็กกว่ามาก วัตถุประสงค์ของการทำประติมากรรมลักษณะนี้ยังไม่เป็นที่ทราบแน่ชัด

เทวดานพเคราะห์ที่ปรากฏอยู่บนแผ่นหินชิ้นนี้ประกอบด้วยเทพ ๙ องค์ (จากซ้ายไปขวา) คือ

๑. พระอาทิตย์ทรงม้า
๒. พระจันทร์ประทับนั่งบนแท่นลายดอกบัว
๓. พระวายุหรือพระพายทรงกาง
๔. พระขันธกุมารทรงนกยูง
๕. พระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ
๖. พระกุเวรทรงม้า
๗. พระอัคนีทรงแกะ
๘. พระราหูมีร่างกายท่อนล่างเป็นงู
๙. พระเกตุทรงสิงห์

จากลักษณะการแต่งกายของเทวดานพเคราะห์ โดยเฉพาะการ ซักชายผ้านุ่งด้านหน้า แสดงถึงอิทธิพลของศิลปะเขมรแบบบาปวน (พ.ศ.๑๕๕๓ – พ.ศ.๑๖๒๓)

## ๙. พระโกษชัยคุรุไวฑูรยประภา



เลขทะเบียน ๐๙/๒/๒๕๓๔

ศิลปะลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๘

สำริด ขนาด สูง ๒๐.๕ เซนติเมตร หน้าตักกว้าง ๙ เซนติเมตร

วิทยาลัยเกษตรกรรมนครราชสีมามอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมหาวิทยาลัย

เมื่อ พ.ศ.๒๕๓๔

พระโขนงสร้างในรูปพระพุทธรูปนาคปรกทรงเครื่องปางสมาธิประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระพักตร์รูปสี่เหลี่ยม พระขนงต่อกันเกือบเป็นเส้นตรง พระเนตรเปิด พระโอษฐ์ยิ้มแสดงความเมตตา พระนาสิกแบน พระกรรณยาวสวมกุดหรือตุ้มหู ทรงสวมมงกุฎทรงกรวยหรือชฎามงกุฎ สวมกรองศอ พาหุรัด กำไลข้อพระกรหงายพระหัตถ์ทั้งสองวางบนพระเพลา ถือหม้อน้ำอมฤตอยู่บนพระหัตถ์ ขอบสบงเว้าต่ำ ประทับนั่งบนขนดนาคสามชั้น ด้านหน้ามีชายผ้าทิพย์ มีเศียรนาคเจ็ดเศียร แผ่พังพานอยู่ด้านบน

พระโขนงสร้างนี้คงสร้างตามอย่างคติที่พระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ (พ.ศ.๑๗๒๔ – พ.ศ.๑๗๕๗) แห่งกัมพูชา ทรงสร้างอโรคยศาลขึ้นทั่วราชอาณาจักร และสร้างพระโขนงหรือพระพุทธรูปเจ้าผู้รักษาโรคตามพุทธศาสนาลัทธิมหายานไว้เป็นผู้คุ้มครองอโรคยศาลเหล่านั้น

## ๑๐. พระพุทธรูปนาคปรก



เลขทะเบียน ๐๙/๓๐๒/๒๔๙๗

ศิลปะอยุธยา พุทธศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๓

สำริด ขนาด สูง ๙๕ เซนติเมตร หน้าตักกว้าง ๕๖ เซนติเมตร

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าประทานให้กรมศิลปากร เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๐

พระพุทธรูปนาคปรกทรงเครื่องปางสมาธิประทับนั่งขัดสมาธิราบ พระพักตร์รูปสี่เหลี่ยม พระขนงต่อกันเป็นวงโค้ง พระเนตรเปิด เหลือบมอ่งดำ พระโอษฐ์ค่อนข้างหนา พระนาสิกสั้น พระกรรณยาวสวมกุณฑลหรือตุ้มหู ทรงสวมมงกุฎทรงกรวยหรือชฎามงกุฎ สวมกรองศอ พาหุรัด กำไลข้อพระกร หงายพระหัตถ์ทั้งสองวางบนพระเพลา ขอบสบงเว้าดำ ประทับนั่งบนชนदनาคสามชั้น มีเศียรนาคเจ็ดเศียร แผ่พังพานอยู่ด้านหลัง

พระพุทธรูปปางนี้เป็นเหตุการณ์ในสัปดาห์ที่ ๒ หลังจากการตรัสรู้ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยพระองค์ได้เสด็จไปประทับบำเพ็ญสมาธิ ณ ใต้ต้นมุจลินทพฤกษ์หรือต้นจิก ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของต้นมหาโพธิ์ คราวนั้นเกิดอากาศวิปริตฝนตกพรำตลอดเจ็ดวัน พญานาคชื่อว่า มุจลินทนาคราช อาศัยอยู่ในสระโบกขรณี ได้ขึ้นมาวงขนดรอบพระวรกายของพระพุทธเจ้าเจ็ดรอบและแผ่พังพานปกพระเศียร ด้วยหวังจะมิให้ความหนาว ความร้อน ฝนตกต้องพระวรกายของพระพุทธเจ้าเลย เมื่อผ่านไปเจ็ดวันฝนจึงหยุดตก พญานาคจึงได้ปรากฏกายเป็นมนุษย์มายืนเฝ้าถวายบังคมต่อพระพุทธเจ้า

## ๑๑. พระพุทธรูปทรงเครื่องปางป่าเลไลยก์



เลขทะเบียน ๐๙๗/๓/๒๕๒๕

ศิลปะอยุธยา อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๒๒ - ๒๓

ไม้ ขนาด สูง ๑๓๙ เซนติเมตร ฐานกว้าง ๔๓.๘ เซนติเมตร

พระครูสิริธรรมาทร เจ้าอาวาสวัดสะแก เจ้าคณะอำเภอเมือง

จังหวัดนครราชสีมา มอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๕



พระพุทธรูปทรงเครื่องใหญ่ประทับนั่งบนฐานบัวหงาย ห้อยพระบาท ทั้งสองข้างบนฐานสี่เหลี่ยมยกสูง พระพักตร์รูปไข่ พระขนงเป็นวงโค้ง พระเนตรเหลือบมองต่ำ ปลายพระเนตรชี้ขึ้น พระนาสิกโด่ง พระโอษฐ์เล็ก พระหัตถ์ขวาวางคว่ำ ส่วนพระหัตถ์ซ้ายวางหงายบนพระชานู สันนิษฐานว่า สร้างรูปช้างและวานรประกอบที่ฐานด้านหน้า แต่หลุดหายไป

พระพุทธรูปทรงเครื่อง เป็นพระพุทธรูปที่ฉลองพระองค์ทรงเครื่อง ขัตติยราชแบบกษัตริย์ เช่น สวมมงกุฎกรองศอ ทับทรวง ฉลองพระบาท ฯลฯ โดยเป็นที่นิยมสร้างกันมากในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย และแบ่งออกได้เป็น ๒ แบบ คือ แบบทรงเครื่องใหญ่ และแบบทรงเครื่องน้อย

สำหรับพระพุทธรูปปางป่าเลไลยก์นี้เป็นตอนหนึ่งในพุทธประวัติของ พระพุทธเจ้า โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ในพรรษาที่ ๑๐ เมื่อพระพุทธองค์ ประทับ ณ โขสิตาราม เมืองโกสัมพี ในครั้งนั้น พระสงฆ์สาวก ไม่สามัคคี ประองตองกันประพตินิกพระโอวาท ด้วยอำนาจมานะทิฐฐิ พระพุทธองค์ จึงเสด็จจาริกแต่พระองค์เดียวไปยังป่าปาลีไลยกะ ทรงอาศัยพระยาช้าง ปาลีไลยก์ทำวัตรปฏิบัติ ต่อมาพระยาวานรออกเที่ยวตามยอดไม้โดยลำพัง ได้พบพระยาช้างปาลีไลยก์ทำวัตรปฏิบัติถวายพระพุทธองค์อยู่ด้วยความ เคารพจึงบังเกิดกุศลจิต ครั้นพบรวงผึ้งจึงนำมาถวายพระพุทธองค์เช่นกัน

## ๑๒. ชุดพระราชอาสน์



เลขทะเบียน พระราชอาสน์ที่ประทับ ๐๙/๑/๒๔๙๙  
โต๊ะเคียง ๐๙/๒/๒๔๙๙

สมัยรัตนโกสินทร์

ไม้และโลหะ ขนาด พระราชอาสน์ที่ประทับ สูง ๑๒๘.๕ ซม. กว้าง ๔๓ ซม.

ขนาด โต๊ะเคียง สูง ๘๖ ซม. กว้าง ๔๙.๕ ซม.

จังหวัดนครราชสีมา มอบให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย

เก็บรักษาไว้ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๙

ชุดพระราชอาสน์ ประกอบด้วย พระราชอาสน์ที่ประทับสองที่ และ โต๊ะเคียงหนึ่งตัว พระราชอาสน์ที่ประทับ เป็นเก้าอี้ไม่มีเท้าแขน โครงสร้าง ทำด้วยไม้กลึงทาสีขาว พนักบุผ้า ปักรูปครุฑพ่าห์ด้วยสีแดง มงกุฏและ เครื่องประดับปักสีทอง ส่วนบนของพนักตกแต่งด้วยโลหะเป็นรูปทวารก ชุดเกราะของกษัตริย์โรมันทรงมงกุฏ ผสมกับลายช่อดอกไม้ ส่วนบนของ

ส่วนกรอบนักประดับตกแต่งเป็นรูปอาวูช ขวานปลายทอก ตัวเบาะบุผ้า กำมะหยี่สีแดง ขาไม้กลึงเป็นเกลียวสีขา ปลายขาพระเก้าอี้ต่อด้วยขาโลหะ ซึ่งขาทั้งสี่ยึดไขว้กันด้วยลายโซ่ประดิษฐ์ ขอบตัวพระเก้าอี้ตกแต่งด้วยแนวแผ่นโลหะรูปสี่เหลี่ยมที่มีด้านข้างมนแหลมคล้ายโล่ สลับกับลายช่อดอกไม้แนวตั้ง

โต๊ะเคียง เป็นโต๊ะไม้ หลังโต๊ะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าบุผ้ากำมะหยี่สีแดง ส่วนด้านกว้างทั้งสองด้าน ขอบตรงกลางหยักโค้งแหลม ขอบล่างของโต๊ะตกแต่งด้วยแผ่นโลหะ ตรงกลางคล้ายรูปชุดเสื้อเกราะตรงส่วนหน้าอก ขอบมุมทั้งสี่มนกลมยาวคล้ายม้วนผ้าขนาดใหญ่ ขนาบด้วยแผ่นสี่เหลี่ยมด้านล่าง มนคล้ายโล่สลับลายช่อดอกไม้ มีขาสี่ขา ด้านละสองขาวางไขว้กัน ปลายขาโต๊ะแต่ละขาทำด้วยโลหะออกแบบเป็นรูปอาวูชของทหารม้ายุโรปโบราณ คือ ทวนผสมขอและขวาน

**ชุดพระราชอาสน์ ใช้เป็นที่ประทับใน ๓ รัชกาล คือ**

๑. ในรัชกาลที่ ๕ จัดถวายเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินี เมื่อคราวเสด็จประพาสจังหวัดนครราชสีมา เพื่อทรงทำพิธีเปิดทางรถไฟสายกรุงเทพฯ - นครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒๐ - ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๓

๒. ในรัชกาลที่ ๖ จัดถวายเป็นที่ประทับ เมื่อคราวเสด็จประพาสจังหวัดนครราชสีมา และทำพิธีฉลองโล่หอกทหารม้า เมื่อยังดำรงพระยศเป็นพระบรมโอรสาธิราชเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เมื่อวันที่ ๑๒ - ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๖

๓. ในรัชกาลที่ ๙ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครราชสีมา นายสุวรรณ รื่นยศ ได้มอบให้ครูโรงเรียนสุนทรารีวิทยา ครูโรงเรียนการเรือน และนาย ส.จิวิ มานะศิลป์ เป็นผู้ทำการซ่อมแซม และได้จัดถวายเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เพื่อให้ราษฎรเข้าเฝ้า ณ บริเวณหน้าศาลากลาง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๘

## Maha Viravong National Museum



### Location

The Maha Viravong National Museum is located inside the compound of Wat Suthajinda, Muang district, Nakhon Ratchasima province. The wat is located to the north of the city moat, in the area behind the King Rama IX Commemorative Library, Nakhon Ratchasima. The one-story museum building was constructed in the form of a contemporary Thai-style house.

### History of the Museum

The museum was officially opened on 24 June 1954. The Fine Arts Department announced the establishment of the Maha Viravong National Museum in the Royal Gazette #178, Volume 94, of 14 November 1961. Most of the objects in the museum are from the collection of Somdej Phra Maha Viravong (Uan Tisso), the former abbot of Wat Suthajinda, and were pre-

sented to the Fine Arts Department in 1927 for the purpose of disseminating information about Thailand's cultural heritage.

## Exhibitions

The Maha Viravong National Museum features antiquities and art objects that are valuable in terms of history, archaeology, tradition and cultures from prehistoric times to the Bangkok period. In addition to the items presented by Somdej Phra Maha Viravong, the exhibits include archaeological objects from excavations in Nakhon Ratchasima and surrounding provinces, as well as private donations. Objects include prehistoric pottery, bronze implements, bronze drums, stone inscriptions, Buddha images of various styles, Lopburi glazed ceramics, and Chinese ceramics. Local Isan arts are also displayed featuring wooden Buddha images and important historical objects, such as the throne was used for the receptions of King Chulalongkorn, King Vajiravudh, and the present king, King Rama IX, in Nakhon Ratchasima.

## Educational Services

- Guided tours
- Special exhibitions
- Free publications
- Books for sale

## Museum Hours and Fees

Hours: Wednesday – Sunday, 9:00 a.m. – 4:00 p.m.

Closed on Mondays, Tuesdays and National Holidays

Admission fee: 50 Baht

## Address

### Maha Viravong National Museum

Rajadamnoen Road, Nai Muang sub-district

Muang district, Nakhon Ratchasima province

Telephone: (66)4424-2958

Fax: (66)4423-0245

E-mail: mahaviravong\_mu@yahoo.com

Website: [http://www.finearts.go.th/mahaviravong\\_museum](http://www.finearts.go.th/mahaviravong_museum)

## Getting there

Nakhon Ratchasima province is 256 km from Bangkok, and can be reached by car or train

## Map



## Selected Masterpieces of Maha Viravong National Museum

### 1. Pottery



**Registration No. 09/3/2547, 09/26/2531**

Earthenware, 1. Height 10.5 cm. Rim diameter 11.5 cm.

2. Height 19.5 cm. Rim diameter 16.3 cm.

Bronze Age, Prehistoric period: ca. 3,500 - 2,500 years ago.

Found during the excavation of the Ban Prasat archaeological site, Ban Prasat, Non Sung district, Nakhon Ratchasima province.

Potteries excavated at Ban Prasat are unique and feature various forms. However, a well-known distinguishing mark is the red slipped, burnished, trumpet rim of the globular pots. Namely, a narrow neck, a wide trumpet-like mouth and red slipped, burnished surface.

Evidence from the excavation site has found that the pottery was made during the Neolithic Period. The pots were used for many purposes such as storing food and water, and for burial purposes.

## ๒. Bronze Drum



### Registration No. 09/37/2540

Bronze Age, Prehistoric period:  
ca. 3,500 -2,500 years ago.

Bronze, Height 40 cm. Width 72 cm.

Found in the area of Mr.Lan Phromsena  
at 270 Pak Thong Chai Nuea sub-district, Pak  
Thong Chai district, Nakhon Ratchasima province.  
Excavated at a depth of 70 cm. below the surface.



The bronze drum is made from copper, tin and lead using the lost wax casting or Cire Perdue techniques. The center of the drumhead is in the form of a 12-pointed star or sun. Between the pointed stars is a peacock feather design surrounded by a circle. It also features a circular pattern, a comb, herons flying counter-clockwise and people wearing head ornaments decorated with feathers and sitting on boats, believed to be the boats used for sending the dead to the next life.

Bronze drums were used for ceremonies or burials. They were found in South East Asia in countries such as Thailand, Burma, Vietnam, Laos, Malaysia, Indonesia and the Philippines. However, it was assumed that bronze drums originated in the Dong Son culture, during the period of Vietnamese prehistory.

### 3. Ban Phan Doong Stone Inscription



**Registration No. 09/32/2530**

Dvaravati Style, ca 9th century

Sandstone, Height 62 cm. Width 76 cm.

Found at Ban Phan Doong, Kham Talay Sor district, Nakhon Ratchasima province, transferred to Maha Viravong National Museum in 1987

Ban Phan Doong Stone Inscription, Sanskrit written in Pallava Alphabet. The inscription refers to Phra Sri Wat Sa who donated a Hari-hara sculpture (representing a combined image of Vishnu and Shiva) at the mountain for the hermitage, and who also provided goods and people. Importantly, the last phrase refers to the creation of the Phra Sukata Prathima sculpture and indicates its creation time; Saturday, 1372 B.E. (829 A.D.)

#### 4. Carved Stone Buddha Image in Meditation Posture

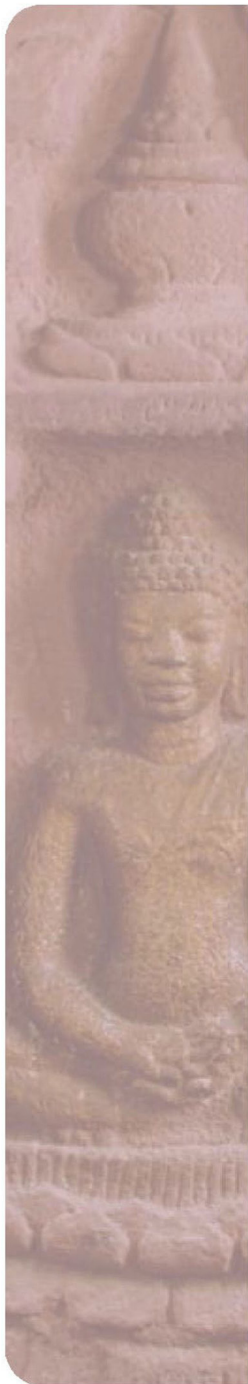


**Registration No. 09/323/2497**

Dvaravati Style, ca. 9 -10th century

Sandstone, Height 120 cm. Width 64.5 cm.

Found at Mueang Sema, Sung Noen district, Nakhon Ratchasima province and donated by Somdet Phra Maha Viravong to the Fine Arts Department in 1927.



The Buddha image has a slightly square face, the eyebrows connect above the nose, eyes are downcast, the nose is flat, the lips are thick and the ears are long. The hair has large curls with a cone-shaped knot. The Buddha is sitting in the meditation mudra on a lotus base.

Above the Buddha is a stupa and an inscription. The inscription refers to the Dhamma of the Buddha (the teachings of the Buddha). Unfortunately, part of the inscription has disappeared. This passage is very important and was referred to as the Heart of Buddhism.

In addition, these passages were frequently engraved on medals, Buddha votive tablets and Buddhist sculptures.

## 5. Standing Buddha Image



### Registration No. 09/15/2532

Dvaravati Style, ca. 9th - 10th century

Sandstone, Height 155 cm. Width 52 cm.

Found by 11th engineer regiment while dredging the Lum Huay Yang (Yang canal) at Ban Don Khwang, Tap-rang sub-district, Noen Thai district, Nakhon Ratchasima Province on 11th May 1989. It was later transferred to the Maha Viravong National Museum.



The Buddha is standing in the upright position, with both hands missing. The standing Buddha is in the double Vitarkamudra. His face is slightly square, the eyebrows connect above the nose, eyes are downcast, he has a small nose, smiling lip and long ears (now missing). Hair is in large curls with a cone-shaped knot. The robe is worn on both shoulders. The outer edge falls from the wrists in a curved line and is u-shaped above the shins.

In about the 7th century Theravada Buddhism practiced by the Dvaravati people from the central Chao Phraya basin, was a religion held in high esteem on the Isan Plateau until circa 11th century, ca. The Dvaravati style derived from Indian archetypes such as Amaravati and Gupta styles, and was integrated with local style.

## 6. Ganesha



**Registration No. 09/314/2497**

Lopburi Art, ca. 10th century

Sandstone, Height 69 cm. Width 31.5 cm.

Donated by Somdet Phra Maha Viravong to the Fine Arts Department in 1927.



This Ganesha is sitting on the square base under a leaf-decorated arch. He bears an elephant's head with a tusk, he is chubby, has two arms and is wearing a crown. In his right hand he holds a broken tusk. His left hand and trunk have been restored. The design of the background is reminiscent of the Khmer Koh Ker art style (921 – 945).

Ganesha is a son of Siva and Uma. He is represented as a short pot-bellied man with red skin; he has an elephant's head bearing a single tusk and has four arms. In his hands he holds a gada, a cakra (wheel), a vajra (thunderbolt), an elephant hock, a noose and a sweet called Modaka. His mount is a rat.

Ganesha is one of the most popular Hindu Gods. He is revered as the remover of all obstacles, the god of art and wisdom. Ganesha is extremely respected by Hindus and Buddhists in Thailand and abroad and is always invoked before other deities during religious ceremonies and rituals.



7. Phra Bhaijayaguru Vaitoonprapha  
(Medicine Buddha)



**Registration No. 09/317/2497**

Lopburi Art, ca. 13th century

Sandstone, Height 46 cm. Width 26 cm.

Donated by Somdet Phra Maha Viravong to the Fine Arts Department in 1927.



This statue, Phra Bhaiasajyaguru Vaitoonprapha or Medicine Buddha, is shown sitting with his hand raised to chest level while holding a holy water container. His face is square with connected eye brows and downcast eyes, he has a pointed nose, smiling lips, long ears with earrings and wears a crown. He is sitting on a lotus base. The design of the crown and lotus base shows the influence of the Khmer Bayon art style (1177 – 1230).

The sculpture was usually found in Khmer temples said to have been used as hospitals during Khmer King Jayavarman VII's time. It is believed that bodily pain such as an eye ache, for example, can be cured by touching the eye of Phra Bhaiasajyaguru Vaitoonprapha.

## 8. Carved Stone Representing Nine Deities



**Registration No. 09/296/2497**

Lopburi Art, ca. 11th-12th century

Sandstone, Height 29 cm. Width 25 cm.

Length 113 cm.

Donated by Somdet Phra Maha Viravong  
to the Fine Arts Department in 1927.



This is a square stone carving of nine deities representing the nine planets; parts of the animal figures of Vayu, Kubera and Ketu, however, have been damaged. The costume designs of the deities are characteristic of the Khmer Baphuon art style (1010 – 1080).

The stone carving is not a lintel although it may appear as such. The real purpose of this scene is unknown. From left to right, the nine planets consist of:

1. Surya, god of the sun, riding on his horse.
2. Chandra, god of the moon sitting on his lotus-decorated seat.
3. Vayu, god of the wind, riding on his deer.
4. Skanda, god of war, riding on his peacock.
5. Indra, god of rain and thunder, riding on his elephant (Erawan).
6. Kubera, god of wealth, riding on his horse
7. Agni, god of fire, riding on his ram.
8. Rahu, god of eclipse, is depicted as a serpent with no body.
9. Ketu, god of comets, riding on a lion



## 9. Phra Bhaijaguru Vaitoonprapha (Medicine Buddha)



Registration No. 09/2/2534

Lopburi Art, ca.13th century

Bronze, Height 20.5 cm. Width 9 cm.

Donated by Nakhon Ratchasima College of Agriculture  
to Maha Viravong National Museum in 1991.



The Medicine Buddha is sitting in the meditation mudra on the intertwined coil of naga as a throne. Its seven-headed hood is spread over the Buddha offering him shelter. The Buddha's face is square with connected curving eyebrows above the large nose; he has wide eyes and thick smiling lips. He is wearing a crown, earrings, necklace and a bracelet. In his hands he holds a holy water container.

Such sculptures were usually found in Khmer temples said to have been used as hospital during Khmer King Jayavarman VII's time. It is believed that bodily pain such as an eye ache, for example, can be cured by touching the eye of Phra Bhaisajyaguru Vaitoonprapha.

## 10. Buddha Sheltered by Naga Hood



**Registration No. 09/302/2497**

Ayutthaya Art, ca. 14th – 18th century  
Sandstone, Height 95 cm. Width 56 cm.

Donated by Somdet Phra Maha Viravong to the Fine  
Arts Department in 1927.



The Buddha is sitting in the meditation mudra on the intertwined coil of a naga used as a throne; Its seven-headed hood is spread over the Buddha to protect him from the rains. His face is square with connected curving eyebrows above the short nose, he has wide eyes and thick lips. He is wearing a crown, earrings, a necklace and a bracelet.

During the sixth week of his enlightenment, the Buddha meditated under the tree near the lake where Muchalinda, king of naga, lived. A sudden thunderstorm threatened to flood the area where the Buddha was seated for an entire week. To protect the Buddha, Muchalinda coiled his body under the meditating Buddha. He covered the Buddha with his seven-headed hood sheltering him from the heavy rain. After the rainstorm, He changes into a human form and showed respect to the Buddha.



## 11. Buddha Receiving Offerings from an Elephant and a Monkey (Parileyayaka)



**Registration No. 09/3/2525**

Ayutthaya Art, ca. 14th-16th century

Wood, Height 139 cm. Width 43.8 cm.

Donated by Phra Kru Siri Dhammathorn, the abbot of Wat Sakae, Nakhon Ratchasima province to Maha Viravong National Museum in 1982.



The bejeweled Buddha image is decorated with many ornaments that befitting a King. This style was very popular during the late Ayutthaya period. It is assumed that the sculpture used to have an elephant and a monkey statue positioned at the base.

This sculpture represents the events in the life of the Buddha when a quarrel broke out between his followers. The Buddha decided to leave the monks to themselves and retreated to Parileyyaka Forest where he sheltered under a tree. While there, he was served by an elephant and a monkey. The elephant brought water and the monkey offered honey to the Buddha.

## 12. Set of Table and Chairs for Royalty



**Registration No. Chairs 09/1/2499, Table 09/2/2499**

Rattanakosin or Bangkok Art

Wood and metal    Chairs Height 128.5 cm. Width 43 cm.

Table Height 86 cm. Width 59.5 cm.

Donated by Nakhon Ratchasima province to Maha Viravong National Museum in 1956.



This royal table set is elegant in both artistic style and structure, reflecting the designer's skill. The royal table set comprises a table and two chairs. This set of royal furniture was used by three kings during their royal visits to the Nakhon Ratchasima Province.

1. First presented to King Rama V and Queen Sripacharintra for their use when visiting Nakhon Ratchasima (Korat) on the occasion of the Opening Ceremonies of the Bangkok-Korat Railway, on 20-25 December, 1900.

2. Next, the set was used by King Rama VI, when he was Crown Prince, on the occasion of the Celebration of the Shield of Korat Cavalcade, on 12-20 January 1903.

3. Most recently, after repairs, the set was used by King Rama IX and Queen Sirikit when they held an audience in front of the Korat Provincial Offices, on 2 November 1955.

# ภาคผนวก

## การหล่อโดยแทนที่ขี้ผึ้ง (Lost Wax casting หรือ Cire Perdue)

เป็นวิธีการทำโลหะวัตถุที่มีความซับซ้อน เช่น รูปสัตว์ รูปคน หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ที่มีส่วนยื่นออกมา วิธีการคือปั้นหุ่นดินผสมทรายให้ได้ขนาดใกล้เคียงกับต้นแบบ แล้วตอกพิมพ์โลหะกลมยาว หรือเส้นโลหะที่เรียกว่า ทอยฝึกลงไปในหุ่นดินโดยรอบเพื่อให้มีความมั่นคง แล้วใช้ขี้ผึ้งผสมน้ำมันยางทาบางๆ บนหุ่นดินก่อน

จากนั้นใช้ขี้ผึ้งเคลือบชั้น หุ้มพอกบนหุ่นดินอีกครั้ง ตกแต่งลวดลายและสัดส่วนต่างๆ ให้เหมือนกับต้นแบบ ควรปั้นขี้ผึ้งให้บางเท่ากับความหนาของโลหะที่ต้องการ แล้วใช้ดินผสมขี้วัวทาบนผิวขี้ผึ้งเพื่อให้ลวดลายต่างๆ มาติดอยู่กับขี้ผึ้ง ก่อนที่จะพอกดินอีกครั้ง แล้วจึงติด “กระบวน” ซึ่งเป็นทางเดินของขี้ผึ้ง และติดสาย “ชะนวน” และ “รูลั่น” เพื่อให้การไหลของขี้ผึ้งและทางเดินของโลหะที่เทลงไปผ่านได้สะดวก มัดพิมพ์ด้วยลวดโลหะเรียกว่า “การเข้าปลอก”

จากนั้นนำไปให้ความร้อนให้ขี้ผึ้งละลายไหลออกทางกระบวน จนหมดทำให้เกิดช่องว่าง แล้วจึงเทโลหะเหลวลงไปพิมพ์จนเต็ม ทิ้งไว้ให้เย็นและโลหะแข็งตัว ถ้าเป็นชิ้นใหญ่จะใช้เวลาอย่างน้อย ๑๐ - ๒๐ ชั่วโมง ส่วนของชิ้นเล็กใช้เวลาประมาณ ๖ - ๑๐ ชั่วโมง

## ครุฑพ่าห์

ครุฑพ่าห์ เป็นดวงตราแผ่นดินชนิดหนึ่ง เป็นเครื่องหมายแสดงถึงการทำงานในราชการ และเป็นเครื่องหมายตราตั้ง แสดงถึงห้างร้านหรือบริษัทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดย ครุฑพ่าห์ มีความหมายว่า ครุฑที่เป็นพาหนะ ทำเป็นรูปครุฑกางปีก ใช้เป็นสัญลักษณ์สำคัญเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของไทยซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากคติความเชื่อที่มีมาแต่

ดั้งเดิม คนไทยถือว่าพระมหากษัตริย์คือ อวตารของพระนารายณ์ ผู้ทรงครุฑ เป็นพาหนะ ดังนั้นจึงใช้รูปครุฑเป็นสัญลักษณ์แทนพระมหากษัตริย์

ตามตำนานกล่าวว่า ครุฑ เป็นโอรสพระกัศยปเทพบิดรกับนาง วินดา มีรูปเป็นครึ่งนก ครึ่งมนุษย์ และกึ่งเทวดา มีลักษณะคือ หัว ปีก เล็บ ปาก เหมือนนกอินทรี ตัวและแขนขาเป็นคน หน้าขาว ปีกแดง ตัวเป็นสีทอง มีฤทธิ์เดชมาก มีวิมานอันสวยงามเรียกว่า ฉิมพลี เป็นพาหนะของพระนารายณ์หรือพระวิษณุ โดยปรากฏเรื่องราว ในคราวที่พญาครุฑลอบเข้าไปกินน้ำอมฤตและจะนำเอาไปไล่ความเป็นไทให้แก่มารดาที่ต้องตกไปเป็นทาสนางกัทรุมารดาพญานาค พระวิษณุจับได้ จึงสู้รบกัน แต่ไม่มีผู้ใดแพ้ชนะ สุดท้ายจึงได้ตกลงยอมเป็นมิตรกัน และมีข้อสัญญาว่า ในเวลานั่งปกติพญาครุฑจะต้องนั่งสูงกว่าพระวิษณุ แต่เวลาไปไหนมาไหน ครุฑจะต้องเป็นพาหนะให้พระวิษณุ

## บูรณทฎะ

บูรณทฎะ หรือ บูรณทฎะ มาจากภาษาสันสกฤต คำว่า บูรณะ แปลว่า เติม สมบูรณ์ ฎะ แปลว่า หม้อน้ำ เมื่อรวมกันจึงแปลว่า หม้อน้ำแห่งความอุดมสมบูรณ์ เป็นสัญลักษณ์มงคลที่พบมาตั้งแต่สมัยอินเดียบรารณ ก่อนพุทธศักราช ๖๐๐

## หริหระ, พระ

เป็นรูปที่รวมพระอิศวร (พระหระ) กับพระนารายณ์ (พระหริ) เข้าด้วยกัน คือ พระอิศวรอยู่ซีกขวา พระนารายณ์อยู่ซีกซ้าย ในประติมากรรมไทย เช่น สมัยสุโขทัยจะรวมร่างทั้ง ๒ องค์เข้าด้วยกัน คือ เป็นเทวรูปองค์เดียว มีเนตรที่ ๓ กลางพระนลาฏและทรงนาคเป็นสังวาลอันเป็นลักษณะของพระอิศวร แต่มี ๔ กร สองกรบนถือจักรและสังข์ อันเป็นลักษณะของพระนารายณ์

# บรรณานุกรม

ชะเอม แก้วคล้าย. “จารึกพระศรีวัดสระสร้างเทวรูป อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต”.  
**ศิลปากร**. ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๕, ๒๕๓๐.

ณัฐฐภัทร จันทวิช. “โบราณวัตถุชิ้นเอกในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ: ชุดพระราช  
อาสน์ ประวัติศาสตร์ ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวิทยาลัย  
จังหวัดนครราชสีมา. **ศิลปากร**. ปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๔

ปรมาณูชิตชินโรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระ. **ปฐมสมโพธิกถา**. กรุงเทพฯ:  
กองวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร, ๒๕๔๐

ผาสุข อินทรารุช. **พุทธศาสนาและประติมานวิทยา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโบราณคดี  
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๐

ผาสุข อินทรารุช. **รูปเคารพในศาสนาฮินดู**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโบราณคดี  
คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๒

พระราชบัญญัติเครื่องหมายครุฑพ่าห์ พุทธศักราช ๒๕๓๔ (๒๕๓๔, ๑๕ พฤศจิกายน).  
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๑๙๙/ฉบับพิเศษ หน้า ๑

พระราชบัญญัติเครื่องหมายครุฑพ่าห์ พุทธศักราช ๒๕๓๕ (๒๕๓๕, ๑๔ กุมภาพันธ์).  
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๙ ตอนที่ ๑๐ หน้า ๕

พัชรี สาริกบุตร. **เทคโนโลยีสมัยโบราณ: เครื่องมือหิน งานโลหะ เครื่องปั้นดินเผา  
แก้วและลูกปัดแก้ว**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโบราณคดี, คณะโบราณคดี,  
มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๓

วชิราภรณ์ ไชยชาติ. **โบราณวัตถุชิ้นสำคัญในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ขอนแก่น.**  
ขอนแก่น: โรงพิมพ์พระธรรมจันทร์, ๒๕๕๐

วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก. **พระพุทธประวัติเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา.**  
กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน),  
๒๕๕๐

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒.** กรุงเทพฯ:  
นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖

ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ (๒๕๕๒, ๑๙ กุมภาพันธ์) สุวรรณภูมิ สังคมวัฒนธรรม:  
ปฐมฤกษ์ สัญลักษณ์มงคลในศิลปะอินเดียโบราณกลายเป็นลวดลาย  
ประดับ. **มติชน.**

ศิลปากร, กรม. กองโบราณคดี. **บ้านปราสาท แหล่งโบราณคดีอีสานล่าง.**  
กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๓๔

ศิลปากร, กรม. **พระพุทธรูปปางต่างๆ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: บริษัท รุ่งศิลป์  
การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๔๘

ศิลปากร, กรม. กองพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. **พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หมายเหตุ:  
แหล่งรวมมรดกวัฒนธรรมอีสาน.** กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้น  
ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๓๖

ศิลปากร, กรม. สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาพิพิธภัณฑ์.  
**เอกสารประกอบการอบรม โครงการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ  
เทคนิคการตรวจ พิสูจน์โบราณ วัตถุ ศิลปวัตถุ ประเภทประติมา-  
กรรมหิน** ระหว่างวันที่ ๑-๕ พฤษภาคม ๒๕๕๑. (เอกสารอัดสำเนา)



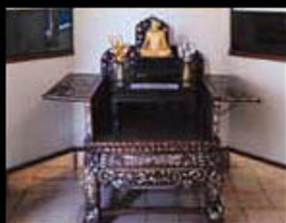
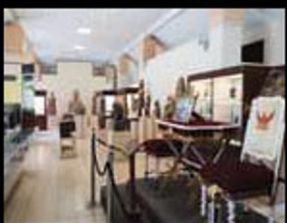
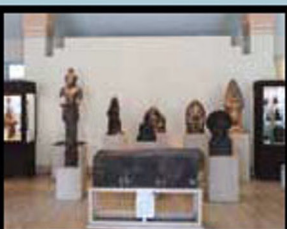
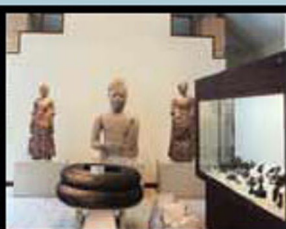
สัจจาภิรมย์ฯ, พระยา. **เทวกำเนิด**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์  
พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๔

สุภัทรดิศ ดิศกุล,มจ. **ศิลปะในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๘

สุรศักดิ์ ศรีสำออง, บรรณาธิการ. **ศิลปะทวารวดี: ต้นกำเนิดพุทธศิลป์ในประเทศไทย**.  
กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

The National Museum Volunteers Bangkok. **Inspiration: a guide to  
our forty favorite pieces**. 2nd ed, Bangkok: Thai Watana  
Panich Press Co.,Ltd, 2010

The National Museum Volunteers. **Treasures from the National  
Museum Bangkok**. 5th ed, n.p., 2010



วัดสุทธจินดา

Watsuthajinda

พุทธสมาคมจังหวัดนครราชสีมา

Buddhist Association

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มหาวชิราลงค์  
Maha Virajong National Museum



หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ  
นครราชสีมา

King Rama IX Commemorative  
Library Nakhon Ratchasima

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ  
นครราชสีมา

King Rama IX Commemorative  
Library Nakhon Ratchasima

<< ไปค่ายสุรนารี Suranaree Army Camp

ประตูทางเข้า Entrance

ถนนราชดำเนิน Ratchadamnoen Road

ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา  
Nakhon Ratchasima City Hall

ห้างสรรพสินค้าคลังเก่า

Klang Plaza Department Store

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี



Suranaree Monument

ถนนจอมพล Jompol Road

ถนนจอมพล Jompol Road

ถนนทิวเขา Mahadhai Road



กรมศิลปากร

